

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)

 <https://doi.org/10.22067/jgrd.2023.50494.00>

مقاله پژوهشی-مطالعه موردی

مجله جغرافیا و توسعه ناحیه ای، سال بیست و دوم، شماره ۱، بهار ۱۴۰۳، شماره پیاپی ۴۶

تبیین جایگاه حکمروایی خوب شهری با استفاده از روش آمیخته ترکیبی در شهر جدید گلبهار

حامد روشنایی (دانشجوی دکتری، گروه جغرافیا، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران)

hamed-roshanaei@mshdiau.ac.ir

محمدعلی احمدیان (دانشیار گروه جغرافیا، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران، نویسنده مسئول)

hmadian@ferdowsi.um.ac.ir

امیدعلی خوارزمی (استادیار، گروه جغرافیا، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران)

kharazmi@um.ac.ir

صص ۳۲ - ۱

چکیده

امروزه آنچه که به مسایل و مشکلات شهری دامن می زند، معضلاتی است که نهادهای مدیریتی شهرها و کلانشهرهای کشور مثل شهرداری ها با آنها درگیر هستند و نارسایی در اطلاع رسانی و شفاف سازی عملکردی، قانونمندی و اجماع و خرد جمعی مسئولین، مشارکت و... موجب کاهش عملکرد آنها شده است. هدف از پژوهش حاضر تبیین جایگاه حکمروایی خوب شهری با استفاده از روش آمیخته در شهر جدید گلبهار می باشد. به منظور بررسی وضعیت موجود ابعاد حکمروایی خوب در شهر جدید گلبهار، تعداد ۳۸۵ پرسشنامه برای شهروندان و تعداد ۴۸ پرسشنامه برای کارشناسان شهرداری و شورای شهر توزیع گردید و همچنین تعداد ۱۰ نفر از کارشناسان حوزه شهرهای جدید مورد مصاحبه نیمه ساختار قرار گرفتند و سپس با رویکرد آمیخته که حاصل تلفیق روش های کمی (روش توصیفی - تحلیلی)

تاریخ تصویب: ۱۴۰۱/۰۹/۱۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۶/۲۴

و کیفی است، وضعیت شاخص های حکمروایی خوب شهری در گلبهار ارزیابی گردید. نتایج بدست آمده از تحلیل شاخص های حکمروایی خوب شهری نشان دهنده این است که کلیه نمرات میانگین آنها بجز شاخص های قانونمندی، شفافیت و بینش راهبردی که از دیدگاه شهروندان در حد پایین تر از متوسط گزارش شده اند، در محدوده نسبی متوسط می باشند (۲,۵ تا ۳,۵). همچنین نتایج تحلیل های کیفی نشان داد که عمده نقص و نارسایی هایی که ابعاد حکمروایی در نظام مدیریتی شهر جدید گلبهار با آن دست به گریبان هستند؛ فقدان انگیزه و عدم وجود حس تعلق مکانی شهروندان، عدم شفافیت قوانین و عدم اعتماد شهروندان به مسئولین، می باشند.

کلیدواژه ها: حکمروایی خوب شهری، شهرهای جدید، روش آمیخته، گلبهار.

۱. مقدمه

امروزه شهرها با مشکلات روزافزونی از جمله افزایش جمعیت، حاشیه نشینی، آلودگی های زیست محیطی، فقر و ... مواجه اند که در این میان کلانشهرها وضعیت نگران کننده تر دارند. مدیران شهری خصوصاً در کلانشهرها نیز با انواع مشکلات مدیریتی مواجه می باشند که این امر نارضایتی مسئولان رده بالا و شهروندان را به دنبال داشته است. کنشگران شهری که شامل حکومتی، خصوصی و عمومی می باشد، هر کدام در صورت امکان به دنبال بیشینه ساختن میزان قدرت و نفوذ در جامعه هستند. بر حسب میزان قدرت و نفوذ این عناصر می توان دو رویکرد حکومت شهری و حکمروایی شهری را تشخیص داد (کاظمیان، ۱۳۷۳، ص. ۳). یکی از عواملی که می تواند نقش اساسی در شکل گیری یک سیستم مدیریتی قوی در شهرها بویژه در شهرهای جدید ایفای نقش نماید، حکمروایی خوب شهری است. حکمروایی خوب، کلاً به اداره و تنظیم امور محلی و ملی و رابطه شهروندان و حکومت کنندگان توجه فراوان دارد که دارای مولفه هایی چون مشارکت، شفافیت، کارایی و اثربخشی، بینش راهبردی و ... است که می تواند در فرایند اداره شهرها مفید و تاثیرگذار باشد. در این راستا، هدف از این بررسی و تحلیل وضعیت شاخص های حکمروایی خوب شهری با رویکرد مدیریت شهری در شهر جدید گلبهار می باشد. در دهه های اخیر رویکرد حکمروایی

خوب شهری به عنوان اثربخش ترین، کم هزینه ترین و پایدارترین شیوه در مدیریت شهرها مطرح شده است. از انجایی که در نظام فعلی، شهرداری ها مهمترین نقش را در برنامه ریزی و اداره امور شهری دارند تحقق این رویکرد در این سازمان می تواند به عنوان راهکاری برای گریز از مشکلات فعلی که گریبانگیر شهرهاست، محسوب شود (کاظمی دارافشانی و شفیعی، ۱۳۹۴، ص. ۱). رشد شتابان شهر نشینی و بزرگتر شدن مداوم اندازه کلانشهرهای ایران، همراه با استمرار مدیریت ناقص و ناتوان حکمروایی شهری، تقاضای روز افزون شهروندان از دستگاه های خدمات رسان و ...، معضلات مدیریتی کلانشهرها را مضاعف نموده است. چنانچه برخی معتقدند: " طی سه دهه گذشته که نقطه عطف تحولات جمعیتی در ایران است، بتدریج اندازه کلانشهرها و قطب های عمده جمعیتی بزرگتر شده و کشور در دهه های اخیر باعث تعمیق روزافزون شکاف در نظام شهری و گسیختگی شبکه شهری شده و عملاً نقش شهرهای میانی و کوچک در ایجاد تعادل از بین رفته است" (رحمانی، ۱۳۹۱، ص. ۱۰۲). مشکل قطب های بزرگ جمعیتی در کلانشهرها صرفاً به اندازه و ابعاد شهر و... ختم نمی شود، بلکه کاهش شاخص های کیفی زندگی ناشی از افزایش غیر متعارف جمعیت شهرها بر مشکلات قبلی می افزاید. اگر شکوئی بر این باور است که افزایش شتاب آلود جمعیت شهری تخریب شدید کیفیت زندگی را به دنبال خواهد داشت (شکوئی، ۱۳۹۲، ص. ۱۹۶) و یا اینکه تغییرات جمعیتی در زمره اصلی ترین عوامل شهرنشینی و تغییر شهری است (خمر، ۱۳۹۰، ص. ۲۲۷)، دستاوردهای آن برای کلانشهرها مشکلات بیشتری به همراه دارد. باید اذعان داشت که کلانشهر مشهد نیز از این پدیده مستثنی نیست. این کلانشهر همانند سایر کلانشهرهای جهان سوم از مشکلاتی چون شهرگرایی ناسالم از قبیل آلونک نشینی، کمبود مسکن، تراکم شدید ترافیک، آلودگی هوا، آلودگی صوتی و جدایی گزینی شدید اجتماعی بین قشرهای مختلف جامعه شهری رنج می برد (شکوئی، ۱۳۹۱، ص. ۴۴۰). شهرهای جدید در مجاورت کلانشهرهای بزرگ آنچنان که باید در پذیرش سرریز جمعیتی موفق نبوده اند. با توجه به مکان یابی شهر جدید گلپهار بر پایه مطالعات اقتصادی، اجتماعی، کالبدی، زیست محیطی، همچنین وضعیت دسترسی و فاصله معقول با مادرشهر مشهد به نظر می رسد که با گذشت نزدیک به دو دهه از شروع احداث آن در دستیابی به اهداف، در افق زمانی پیش بینی

شده موفق نبوده است و براساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵، جمعیت شهر گلبهار در این سال، بالغ بر ۳۶،۸۷۷ تن بوده است (سرشماری عمومی نفوس و مسکن کشور، ۱۳۹۵). یکی از نکات قابل توجه در خصوص شهر جدید گلبهار این است که چرا این شهر نتوانسته است در جوار کلانشهر مشهد، حداقل جمعیت مهاجر شهرستان‌ها و نواحی روستایی روانه شده به سوی این کلانشهر را جذب نماید؟ و یا اینکه نتوانسته بخشی از سرریز جمعیتی مشهد را در خود پذیرا باشد و روز به روز بر جمعیت حاشیه نشین مشهد افزوده شده است؟ و اینکه چرا این شهر جدید از بدو احداث و جمعیت پذیری، دچار مسائل و مشکلاتی چون نبود زیرساخت‌های خدماتی مناسب تفریحی، درمانی، بهداشتی، نبود زیرساخت‌های مناسب تجاری و اقتصادی، نبود امکانات مناسب حمل و نقل درونشهری و برونشهری، نبود تعامل سازنده و مناسب میان شهروندان و مسئولان مدیریتی شهر (شهرداری و شورای شهر) ... است؟ و اینکه چرا عناصر الهام بخش هویتی و احساس تعلق خاطر شهروندان در این شهر جدید ضعف اساسی دارد و فضای طراحی شده برای شهروندان نتوانسته شادابی و نشاط را به ارمغان آورد و شهر شکل خوابگاهی صرف به خود گرفته؛ زایا و مولد شغل، آموزش و... نیست؟ یکی از مفاهیمی که می‌تواند بطور مستقیم یا غیر مستقیم با این مسائل و مشکلات این شهر جدید مرتبط باشد؛ حکمروایی خوب شهری است. با این توضیح که؛ این الگو با داشتن مولفه‌هایی چون مشارکت، قانون مندی، پاسخگویی و... می‌تواند در کاهش و حل مشکلات پیش روی شهرهای جدید موثر باشد. در واقع، اگر شهروندان یک شهر به یکدیگر اعتماد داشته باشند، می‌توانند روحیه مشارکت پذیری خود را بالا ببرند و این امر باعث می‌گردد تعامل سازنده میان شهروندان و مسئولان بوجود آید و مردم در قبال شهر زندگی خود، احساس مسئولیت نمایند و احساس تعلق خاطر به شهر خود پیدا کنند. در این راستا، یکی از مفاهیم مهمی که می‌تواند با این مسائل و مشکلات ارتباط مستقیم و یا غیر مستقیم داشته باشد؛ مقوله حکمروایی شهری است که اخیراً مورد توجه اکثر صاحب‌نظران حوزه‌های مطالعات جغرافیایی شهری، برنامه ریزان شهری و منطقه‌ای قرار گرفته است. با این توضیح که؛ در حکومت‌های محلی، حکمروایی شهری مبتنی بر رضایتمندی شهروندان، کمترین پاسخ به حداقل مطالبات حقوق شهروندی بوده که حکمرانان

بایستی مورد توجه و اقدام مناسب قرار دهند. بانک جهانی حکمروایی شهری مطلوب را مجموعه ای از روش های فردی، نهادی، عمومی و خصوصی می داند که امور مشترک مردم را اداره می کند (ابراهیم زاده، زارع، اسماعیل زاده، ۱۳۹۰، ص. ۱). با توجه به موارد گفته شده، مسئله اصلی تحقیق این است که وضعیت موجود ابعاد حکمروایی خوب شهری در سیستم مدیریتی شهر گلبهار چگونه است؟ و چه راهکارهایی جهت بهبود آن پیشنهاد می گردد؟ در این راستا فرضیه ای که مطرح گردیده عبارت است از: «بنظر می رسد وضعیت شاخص های حکمروایی خوب شهری از دیدگاه شهروندان و کارشناسان در شهر جدید گلبهار در سطح نامطلوب ارزیابی می گردد».

۲. پیشینه تحقیق

برایان مک لالین^۱ اولین نظریه پردازی است که در سال ۱۹۷۳ مفهوم حکمروایی خوب را مطرح کرد (کاظمی، ۱۳۸۶، ص. ۵). از نظر او "حکومت شهری" باید نسبت به روندهای تغییر در شهر پاسخگوتر^۲ باشد، اقداماتش با مسائل شهری و تحول آنها متناسب تر^۳ باشد، نسبت به اجتماع مسئول و پاسخگو تر و بعنوان بخش مهمی از نظام یادگیری اجتماعی بهتر عمل کند و سرانجام نقش مهمی در پیش بینی، کشف و استقبال از آینده ایفا کند. این فرایند ها به وجود شبکه ارتباطات در داخل سازمانهای رسمی حکومت و نظام های برنامه ریزی آن و همچنین شبکه ارتباطات میان آن سازمان ها و اجتماع و نظام های شهری آن بسیار متکی است (برک پور و اسدی ۱۳۸۸، ص. ۱). مرکز سکونتگاه های انسانی سازمان ملل متحد (هابیتات^۴) مهمترین سازمانی است که به تشریح اصول حکمروایی مطلوب شهری پرداخته است. از نظر این سازمان حکمروائی در جهان شهری شده امروز، بسیار پیچیده و دشوار است و عوامل در هم تنیده و متعامل کثیری در آن دخیل اند. مدیران شهری با افراد ذینفع متعدد، منابع و اقدامات به هم وابسته، اهداف مشترک و مرزهای نامشخص میان بخش خصوصی و

-
1. Brian Mc Laughlin
 2. More Responsive
 3. More Relevant
 4. Habitat

عمومی، رسمی و غیررسمی و بخش‌های جامعه مدنی و دولتی سروکار داشته و با چالش هماهنگی بیشتر، مذاکره و ایجاد اجماع - بین همه‌ی ذینفعان و کنشگران - مواجه اند (هیتات^۱، ۲۰۰۱، ص. ۱). این نهاد برای تحقق حکمروایی شهری خوب، «رویکرد توانمندسازی»^۲ را برگزیده است. این رویکرد از راهبردهای متعددی تشکیل شده که عبارتند از: تمرکز زدایی^۳ از مسئولیت‌ها، منابع و حق تصمیم‌گیری^۴ و سهیم کردن آن با مقامات محلی، محاسبه پذیری^۵؛ تشویق مشارکت جامعه مدنی بویژه زنان در طراحی، اجرا و نظارت بر تصمیمات و اقدامات و تعیین اولویت‌های محلی؛ استفاده از شمار وسیعی از شرکت‌های بخش خصوصی برای رسیدن به اهداف عمومی؛ ظرفیت‌سازی^۶ تمامی ذینفعان و عاملان شهری برای مشارکت کامل در تصمیم‌گیری و جریان‌های توسعه شهری؛ توسعه امکانات و فن‌آوری‌های ارتباطی و اینترنتی برای حمایت از حکمروایی خوب و توسعه شهری پایدار. در مجموع حکمروایی خوب شهری را می‌توان شیوه و فرایند اداری امور شهری با مشارکت و تعامل سازنده‌ی سه بخش دولتی، خصوصی و مدنی به منظور نیل به شهر سالم، باکیفیت و قابلیت زندگی بالا و توسعه پایدار شهری تعریف کرد. پژوهشی تحت عنوان " حکمرانی شهری مقایسه‌ای؛ آشکارسازی مسائل پیچیده" توسط جان پیر در سال ۲۰۰۵ انجام گردیده است. این مقاله چنین بحث می‌کند که رژیم‌ها و قدرت‌های شهری باید به عنوان یک مدل خاص تاریخی - فرهنگی حکمرانی شهری تعریف شوند. حکومت تطبیقی شهری، دارای پتانسیل فوق‌العاده‌ای در کمک به دانشمندان در کشف مکانیسم‌های علی و گردانندگان اصلی تغییرات سیاسی، اقتصادی و اجتماعی در سطح شهر می‌باشند (پیر^۷، ۲۰۰۵، ص. ۴۴۷). همچنین در پژوهشی تحت عنوان «طراحی شاخص‌های حکمروایی شهری خوب: اهمیت مشارکت شهروندان و ارزیابی آن در ونکوور» که توسط کندی استوارد^۸ انتشار یافته است، به

-
1. Habitat
 2. Enabling approach
 3. decentralization
 4. subsidiarity
 5. accountability
 6. Building capacity
 7. Pierre
 8. Kennedy Steward

ذکر چالشهای شاخص سازی می پردازد و آنها را اینگونه بر می شمرد: تعریف مفهوم، انتخاب سنجه، انتخاب نمونه و ارزیابی شاخص ها. همچنین ضمن اشاره به شاخص های حکمروایی خوب بر اساس معیارهای سازمان ملل، مشارکت در انتخابات را در ونکوور از سال ۱۹۸۴ تا ۲۰۰۵ مورد بررسی قرار می دهد و این شاخص را شاخص خوبی برای حکمروایی معرفی می کند (استورات^۱، ۲۰۰۶، ص. ۱۹۷). نتایج پژوهشی که در زاهدان در خصوص بررسی "نقش و اهمیت سرمایه اجتماعی در پویایی اقتصاد شهری با تاکید بر حکمروایی خوب شهری در سال ۱۳۹۰ به انجام رسیده بیانگر این مطلب است که؛ پدیده سرمایه اجتماعی که خود را در انجمن های خودجوش مردمی و در نهایت جامعه مدنی نشان می دهد می تواند در پویایی اقتصاد شهری نقش موثری داشته باشد و در این راستا توانسته است در تحقق حکمروایی خوب شهری گامی به جلو بردارد (ابراهیم زاده، زارع، اسماعیل زاده، ۱۳۹۰، ص. ۱). در جایی که به نهادهای مدنی و شبکه های اجتماعی مردمی توجه گردیده، آثار مثبت آن در حوزه فعالیت های مربوطه (پویایی اقتصاد شهر) جلوه گر شده است.

۳. روش شناسی تحقیق

پژوهش حاضر از نوع مورد کاوی^۲ یا مطالعه موردی است. از آنجا که روش های تحقیق کمی و کیفی به تنهایی نمی توانند پیچیدگی های مسایل و عناصر تشکیل دهنده نظام های تولید کالا و خدمات را بدون نقص مورد مطالعه قرار دهند، ترکیب این روش ها مورد استفاده قرار گرفته و از آن تحت عنوان روش تحقیق آمیخته یاد شده است. در دهه گذشته استفاده از روش های تحقیق آمیخته گسترش یافته است (بازرگان هرنیدی، ۱۳۸۷، ص. ۳۶-۱۹). در این میان روش های تحقیق آمیخته به عنوان رویکردی از روشهای کمی و کیفی، موقعیتی را برای پژوهشگران به وجود آورده که بر اساس آن می توانند متدولوژی ها، طرح ها، مدل ها و روش های به کار گرفته شده در یک مطالعه پژوهشی واحد را در کنار هم قرار دهند. انجام مصاحبه های تخصصی با صاحب نظران با استفاده از مصاحبه ساخت یافته و نیم ساخت

1. Stewart
2. case study

یافته، استفاده از تکنیک دلفی برای اطمینان از شاخص‌های استخراج شده و شناسایی شاخص‌های نهایی پژوهش از خصوصیات آن است. در پژوهش حاضر از روش آمیخته استفاده شده است. با ترکیب یافته‌های کمی و کیفی می‌توان به یک دید کلی در مورد یافته‌ها دست یافت که با هیچ یک از روش‌های کمی یا کیفی به تنهایی امکان پذیر نیست. گذشته از این پژوهش‌های ترکیبی در شفاف‌سازی شباهتها و تفاوت‌های میان جوانب خاص یک پدیده بسیار کمک‌کننده است. در بخش کمی، رقم نمونه بر اساس فرمول کوکران^۱ ۳۸۵ نفر از شهروندان برآورد گردیده است و همچنین تعداد ۴۸ نفر از مدیران و کارشناسان شهری جهت بررسی وضعیت موجود مفاهیم حکمروایی خوب شهری و نظام مدیریت شهری در بستر شهر و نهادهای مدیریتی مورد نظرسنجی گرفته‌اند؛ در بخش استنباطی با استفاده از تکنیک آماری آزمون آلفای کرون باخ، T-test تک متغیره و ضریب همبستگی تاوی بی-کنندال با استفاده از نرم افزار آماری SPSS22 و Excel صورت گرفته است. در بخش کیفی به ارزیابی مفاهیم حکمروایی خوب شهری بویژه در شهر جدید گلپهار پرداخته شده است و تعداد ۱۰ نفر از کارشناسان و خبرگان مدیریت شهری و دانشگاهی به عنوان نمونه مصاحبه انتخاب شدند که در جدول ۱ می‌آید:

جدول ۱. مشخصات مصاحبه‌شوندگان

ردیف	گروه سازمانی	سازمان مربوطه
۱	معاونت درآمد	شهرداری گلپهار
۲	معماری و شهرسازی	شهرداری گلپهار
۳	روابط عمومی	شهرداری گلپهار
۴	معماری و شهرسازی	شهرداری گلپهار
۵	عمران و سازه	شهرداری گلپهار
۶	گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری	عضویت هیئت علمی و صاحب نظر در حوزه شهرهای جدید
۷	گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری	عضویت هیئت علمی و صاحب نظر در حوزه شهرهای جدید

1. Cochran

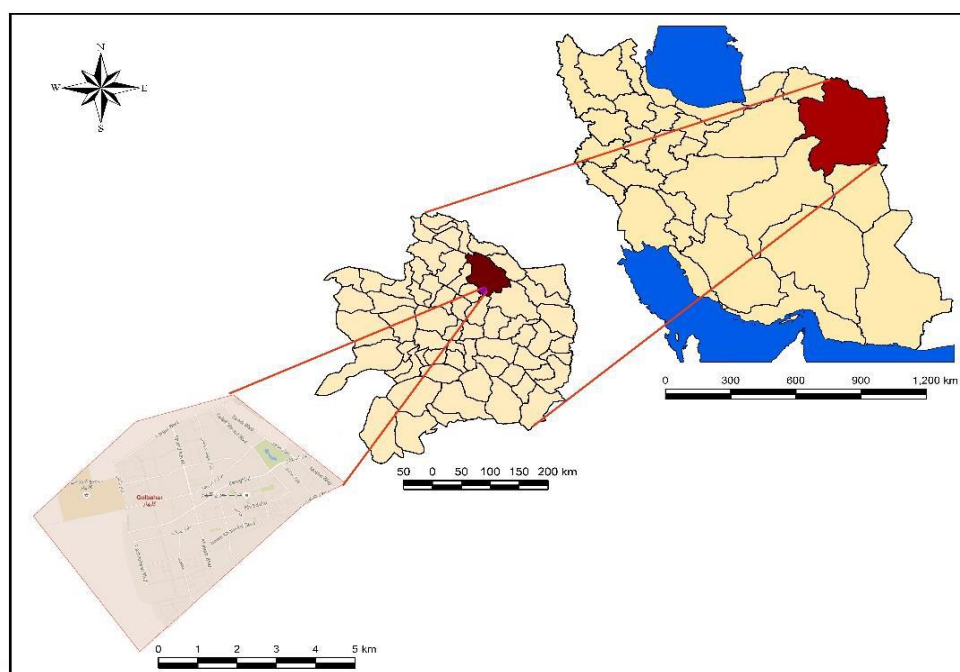
ردیف	گروه سازمانی	سازمان مربوطه
۸	گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری	عضویت هیئت علمی و صاحب نظر در حوزه شهرهای جدید
۹	گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری	عضویت هیئت علمی و صاحب نظر در حوزه شهرهای جدید
۱۰	گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری	عضویت هیئت علمی و صاحب نظر در حوزه شهرهای جدید

نمونه‌گیری به شیوه گلوله‌برفی^۱ انجام شده است. حجم نمونه با توجه به «اشباع نظری» در نظر گرفته می‌شود (آریان، ۱۳۸۹، ص. ۱). در این روش به افراد نمونه، آزمودنی^۲ اطلاق نمی‌شود، بلکه به افراد نمونه، شرکت‌کننده^۳، مطلع^۴، یا همکار^۵ گفته می‌شود (عابدی، ۱۳۸۹، ص. ۳). در این مقاله با توجه به اصل اشباع نظری، مجموعاً ۱۰ مصاحبه انجام شده است. در تحقیق حاضر ابزار جمع‌آوری اطلاعات، استفاده از مصاحبه‌های انفرادی نیمه ساختاریافته، به همراه برخی سوالات محرک می‌باشد. در مرحله تحلیل داده‌ها از رویه‌های ویژه کدگذاری استفاده شده است. قابل‌اتکا بودن یافته‌های این تحقیق نیز به وسیله جداسازی ذهنیت محقق تقویت شده است. بدین‌صورت که یافته‌های کیفی در دو قالب طبقات توصیفی و فضای نتیجه که خود بر مبنای طبقات توصیفی شکل می‌گیرد، ارائه می‌شوند.

شهر جدید گلبهار به عنوان عرصه پژوهش انتخاب شده است. این شهر در ۴۵ کیلومتری-شمال غرب مشهد، قرار گرفته است. شهر جدید گلبهار از نظر موقعیت جغرافیایی در ۳۶ درجه و ۳۳ دقیقه عرض شمالی و ۵۹ درجه و ۱۰ دقیقه طول شرقی قرار گرفته و ارتفاع شهر از سطح دریا ۱۲۵۰ متر است (ابراهیم زاده، رهنما، نگهبان مروی، ۱۳۸۴، ص. ۱۲). وسعت اراضی محدوده شهری گلبهار حدود ۴۰۰۰ هزار هکتار است و طراحی آن از بافتی خطی-شطرنجی تبعیت می‌کند. محدوده طراحی شده از ۲ منطقه و ۴ ناحیه شهری تشکیل شده است

1. Snowball
2. Subject
3. Participant
4. Informant
5. Colleague

(مهندسين مشاور مهران، ۱۳۷۷، ص. ۳۹). طرح جامع گلبهار برای جمعیت ۲۰۰ هزار نفر و قابل توسعه تا ۴۰۰ هزار نفر در تاریخ ۷/۴/۷۲ به عنوان اولین مصوبه طرح جامع شهرهای جدید به تصویب شورای عالی شهرسازی ایران رسید. در ادامه روند توسعه و بر اساس نتایج سرشماری ۱۳۸۵ جمعیت شهر جدید گلبهار ۷۰۳۹ نفر رسیده است (سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۸۵) و جمعیت این شهر تا پایان سال ۱۳۹۳ حدود ۳۵ هزار نفر بوده است. سهم مسکن مهر این شهر ۴۰ هزار واحد می باشد.

شکل ۱. موقعیت شهر جدید گلبهار. (سیف الدینی و همکاران، ۱۳۹۷: ۳۵-۴۹).

۴. مبانی نظری تحقیق

با توجه به تغییر و تحولاتی که در دهه‌های اخیر و در اثر فرایندهای جهانی شدن بوجود آمده است، حکمرانی نیز با ابعاد تازه ای مواجه شده که از جمله مهمترین آنها می توان به : ۱ - تمرکززدایی ۲ - مشارکت جامعه ۳ - حاکمیت چندسطحی و ۴ - سیاست‌های فرایندمحور

اشاره کرد (هابیتات، ۲۰۰۱، ص. ۱۱۶). بطور کلی، ابعاد حکمروایی خوب شهری از نظر تحقیقات بین المللی به شرح جدول ۱ آمده است.

جدول ۲. شاخص های حکمروایی خوب شهری از نظر تحقیقات بین المللی

ویژگی های مطرح شده برای حکمروایی	سازمان مطرح کننده
سیاستگذاری قابل پیش بینی، آشکار و روشن بین، قانونمندی، فرآیندهای شفاف و جامعه مدنی مشارکت کننده در امور عمومی	بانک جهانی
مشارکت، قانونمندی، شفافیت، پذیرا بودن و پاسخده بودن، جهت گیری توافقی، عدالت، اثربخشی و کارایی، مسئولیت و پاسخ گوئی، بینش راهبردی	سازمان ملل
مسئولیت و پاسخ گوئی، پذیرا بودن و پاسخده بودن، نوآوری، مدیریت، همکاری بخش های خصوصی و دولتی، کنش متقابل شهروندان و حکومت محلی، مدیریت غیرمتمرکز، توسعه منابع انسانی	سند آموخته های حاصل از انجام اقدامات نمونه در کشورهای آسیایی
مشارکتی، شفاف، مسئول، اثربخش، عدالت پذیر، قانونمند، در نظر گرفتن نظر گروه های محروم، در نظر گرفتن اولویت ها بر پایه توافق گسترده جامعه	کنفرانس UNDP با عنوان «ارتباط بخش خصوصی و دولتی در مدیریت محیط زیست شهری»
درجه مشروعیت، مسئولیت و کارآمدی	گروه تحقیق موسسه بین المللی علوم اداری

ماخذ(برک پور، ۱۳۸۶، ص. ۴۹۹-۵۰۱).

همچنین در دومین کنفرانس ملل متحد در مورد سکونتگاه های انسانی، معیارهایی چون: پاسخگو بودن، فراگیر بودن، مشارکت جو بودن، قانون مدار بودن و شفافیت داشتن، به عنوان ویژگی های حکمروایی خوب مطرح شد. از برآیند نظرات مختلف حکمروایی خوب، می بایست ۷ ویژگی به شرح زیر داشته باشد. (تقوایی، تاجدار، ۱۳۸۸، ص. ۵۲). ۱- پاسخگویی^۱ ۲- شفافیت^۲ ۳- مشارکت^۳ ۴- انصاف و دربرگیرندگی^۴ ۵- اجماع گرایی^۵ ۶- کارایی و کارآمدی^۶ ۷- پیروی از قانون^۷. (همان، ص. ۵۳).

1. responsiveness
2. transparency
3. participation

بر اساس مرور مبانی نظری می‌توان هشت مشخصه اصلی را برای حکمروایی خوب شهری در نظر گرفت: مشارکت، اجماع محوری، مسئولیت‌پذیری، شفافیت، پاسخگویی، اثربخشی و کارایی، منصفانه و همه گیر و پیرو حکومت قانون بودن. این شاخص ها که برگرفته از استانداردهای مختلف و منابع گوناگون است بصورت جدول زیر و در قالب چارچوب نظری پژوهش ذکر گردیده است.

جدول ۳. ابعاد و شاخص های حکمروایی خوب شهری

ردیف	بعد	شاخص ها	منابع
۱	مشارکت	انتخاب شهردار: این شاخص حاکی از آن است که آیا شهردار منتخب شده بومی است یا خیر. مشارکت رأی دهندگان بر حسب جنسیت : شامل درصد کل شرکت کنندگان اعم از مرد و زن نیز درصد رأی دهندگان زن و مرد در انتخابات نسبت به سطح اقتدار محلی. فراهم کردن فرصت برای مشارکتهای عام	(صفایی پور و سایر همکاران، ۱۳۹۲، ص ۱۲۶).
۲	قانونمندی	چارچوب‌های قانونی به صورت عادلانه و بیطرفانه به اجرا گذاشته شوند. حمایت کامل از حقوق بشر و به ویژه اقلیت ها و اجرای بی طرفانه	(تقوایی و تاجدار، ۱۳۸۸، ص. ۵۸-۴۵)
۳	شفافیت	شفاف بودن شهرداری در استفاده از بودجه انتشار گزارش از عملکرد شهرداری به صورت شفاف در دسترس و شفاف بودن قوانین شهرداری	(صفایی پور و سایر همکاران، ۱۳۹۲، ص. ۱۲۶)
۴	پاسخگویی	توجه دولت به شهروندان از لحاظ اصول اخلاقی، قوانین و مقررات، عدالت و برابری، صرفه جویی در منابع، کارایی در تولید، مشارکت دادن آنها و توانمند کردن ارباب رجوع. کسب رضایت ارباب رجوع هر دستگاه	(صفایی پور و سایر همکاران، ۱۳۹۲، ص. ۱۲۶)
۵	عدالت	ایجاد زمینه هایی برای به حداقل رساندن نارضایتی مردم از اوضاع. تضمین اینکه اعضای جامعه احساس کنند سهمی در جامعه دارند و خود را جدای از جامعه احساس نکنند. همه افراد باید از فرصت‌های برابر برخوردار باشند.	(حکیمی، ۱۳۷۶: ۴۴). (بختیاری، ۱۳۸۲: ۷۹)
۶	اثربخشی	حرکت سازمان های مردم نهاد در جهت کارآیی اقتصادی. بها دادن به نقش شهروندان.	(تقوایی و تاجدار، ۱۳۸۸، ص ۵۸-)

1. Fairness and inclusion
2. Consensus
3. Efficiency and effectiveness
4. Follow the law

منابع	شاخص ها	بعد	ردیف
(۴۵)			
	تعهد به انجام کاری و پذیرفتن مسئولیت انجام آن مسئولیت انسان در برابر محیط زیست	مسئولیت پذیری	۷
(بختیاری، ۱۳۸۲، ص. ۷۹)	داشتن برنامه های میان مدت و درازمدت مناسب شهرداری و شورای شهر برای شهر و شهروندان	پیش راهبردی	۸

۵. یافته های تحقیق

یافته های توصیفی

ابتدا توصیفاتی از اطلاعات شهروندان و کارشناسان شرکت کننده در نظرسنجی طبق جدول ۴ می آید:

جدول ۴. توزیع پاسخگویان بر حسب سن و جنس

فراوانی			سن	درصد		فراوانی		ردیف	جنس
کارشناسان		شهروندان		کارشناس	شهروند	کارشناس	شهروند		
۲۵	۲۳	کمترین	۸۳/۳	۶۲/۱	۴۰	۲۳۹	مرد		
۶۰	۷۲	بیشترین	۱۶/۷	۳۷/۹	۸	۱۴۶	زن		

یافته های تحلیلی

تحلیل کمی

بررسی توصیفی وضعیت شاخص های حکمروایی خوب شهری در گلبهار

از آنجا که سؤالات پرسشنامه بر اساس طیف ۵ گزینه ای لیکرت طراحی شده اند که حد متوسط عدد ۳ در نظر گرفته شده است، لذا در تفسیر آن، گزینه بسیار نامطلوب؛ مقدار آن بین (۱ تا ۱/۵)، گزینه نامطلوب؛ (۱/۵ تا ۲/۵)، گزینه متوسط؛ (۲/۵ تا ۳/۵)، گزینه مطلوب؛ (۳/۵ تا ۴/۵) تا

(۴/۵) و گزینه بسیار مطلوب هم: (۴/۵ تا ۵) در نظر گرفته شده است. ابعاد ۸ گانه حکمروایی خوب شهری در وضعیت موجود مورد سنجش قرار گرفت؛ بر این اساس از میان تمام ابعاد حکمروایی خوب شهری شاخص قانونمندی بیشترین میانگین را با عدد ۳,۴۷ کسب کرده است. با تامل در گویه هایی که به سنجش این شاخص پرداخته اند می توان دریافت که گویه « به اجرا گذاشتن چارچوب های قانونی به صورت عادلانه و بی طرفانه در شهرداری شهر جدید گلبهار» با عدد ۳,۰۸ بیشترین میانگین را در بین سایر سنجه ها کسب کرده است که نشان می دهد از دیدگاه شهروندان و کارشناسان شهری در شهر جدید گلبهار مقوله قانونگذاری از جایگاه بهتری برخوردار است. در مقابل، ابعاد شفافیت و مسئولیت پذیری میانگین یکسانی را با عدد ۲,۴۷ کسب کرده اند که کمترین میزان نسبت به سایر ابعاد است. از نظر کارشناسان، بعد مشارکت نسبت به سایر ابعاد میانگین ۲,۶۸ و بعد جهت گیری توافقی با اندکی اختلاف با میانگین ۲,۷۵ را گزارش می دهد که نشان می دهد کارشناسان شهری این دو بعد را در حکمروایی خوب شهری نظام مدیریتی شهر جدید گلبهار را کمتر مدنظر خود دارند. در مقابل، بعد عدالت همه جانبه با رتبه ۳,۲۹، مسولیت پذیری و قانونمندی با رتبه ۳,۲۴ بهترین وضعیت را به لحاظ میانگین در مقوله حکمروایی خوب شهری کسب کرده اند. بطور کلی نتایج بررسی ابعاد حکمروایی خوب شهری در نظام مدیریتی شهر جدید گلبهار در وضعیت موجود به شرح جدول (۵) می آید:

جدول ۵. نتایج بررسی ابعاد حکمروایی خوب شهری در نظام مدیریتی شهر جدید گلبهار در وضعیت

موجود

متغیر	میانگین وضعیت موجود شاخص های حکمروایی خوب شهری از دیدگاه شهروندان	میانگین وضعیت موجود شاخص های حکمروایی خوب شهری از دیدگاه مدیران
جهت گیری توافقی	۲/۹۰	۲/۷۵
عدالت همه جانبه	۲/۷۲	۳/۲۹
قانونمندی	۳/۴۷	۳/۲۴
مشارکت	۲/۸۰	۲/۶۸
اثر بخشی و کارایی	۳/۱۷	۲/۹۲

متغیر	میانگین وضعیت موجود شاخص های حکمروایی خوب شهری از دیدگاه شهروندان	میانگین وضعیت موجود شاخص های حکمروایی خوب شهری از دیدگاه مدیران
شفافیت	۲/۴۷	۲/۹۳
مسئولیت پذیری	۲/۴۷	۳/۲۴
بینش راهبردی	۲/۴۹	۳/۰۲

آزمون T.Test تک نمونه

در این قسمت به منظور آزمون فرضیه، ابتدا به طور کلی و سپس جزئی، شاخص های تحقیق مورد بررسی قرار گرفتند که در ادامه نتایج آن آورده شده است.

جدول ۶. آزمون فرض آماری مربوط به کل ابعاد حکمروایی خوب شهری

نام متغیر	پاسخ دهندگان	درجه آزادی	میانگین	اختلاف میانگین	مقدار آماره T	سطح معناداری	حد پایین	حد بالا
متغیرهای شهروندان	۳۸۵	۲/۶۵۱	۰/۷۹۲	-۸/۶۳	۰/۰۰۰	-۰/۴۲۸	-۰/۲۶۹	
مدیران	۴۸	۳/۰۰۵	۰/۴۹۴	۰/۰۷۹	۰/۰۳۸	-۰/۱۳۸	۰/۱۴۹	

مطابق این جدول، نتایج حاصل از بررسی نظرات شهروندان و مدیران نشان داد که به ترتیب، مقدار آماره T عدد $-۸/۶۳۹$ و $۰/۰۷۹$ درجه آزادی ۳۸۵ و ۴۸ و در جامعه آماری شهروندان سطح معنی داری $۰/۰۰۰$ و در جامعه آماری مدیران سطح معنی داری $۰/۰۳۸$ می باشد. از آنجایی که سطح معنی داری در جامعه آماری شهروندان کمتر از $۰/۰۵$ (در سطح اطمینان ۹۵ درصد) و در جامعه آماری مدیران بیشتر از $۰/۰۵$ می باشد و در جامعه آماری شهروندان حد بالا و پایین منفی و در جامعه آماری مدیران حد بالا مثبت و حد پایین منفی می باشد، می توان نتیجه گرفت از نظر شهروندان، این اختلاف در جهت منفی است و از نظر مدیران اختلاف معنادار می باشد. بنابراین نتایج حاصل از آزمون فرضیه که در جدول آورده شده است نشان می دهد که از نظر شهروندان، مشارکت، اثربخشی و کارایی، شفافیت، قانونمندی، مسئولیت پذیری و پاسخگویی، جهت گیری توافقی، عدالت همه جانبه و بینش

راهبردی از عوامل تعیین کننده حکمروایی خوب در نظام مدیریت شهرهای جدید در حد متوسط ارزیابی می گردد. به عبارت دیگر، از نظر شهروندان، وضعیت شاخص های حکمروایی خوب شهری، در سطح متوسط (بر اساس طیف لیکرت؛ گزینه متوسط؛ ۲/۵ تا ۳/۵) و از نظر مدیران هم، وضعیت این شاخص ها بر اساس طیف لیکرت (گزینه متوسط؛ ۳/۵ تا ۲/۵) در سطح متوسط ارزیابی می گردد. علاوه بر این، مقدار ضریب همبستگی تاوی بی-کندال مقدار ۰/۰۱۶ بدست آمده است. نتایج نشان می دهد که بطور کلی مدیران وضعیت شاخص ها را بهتر از شهروندان ارزیابی نموده اند. به دلیل اینکه مقدار Sig. در این تحقیق ۰/۳۸۶ محاسبه شده است و این مقدار از ۰/۰۵ بزرگتر است، پس این ضریب همبستگی در سطح ۰/۰۵ معنی دار نیست. باید گفت فرضیه اصلی پژوهش متشکل از هشت فرضیه فرعی بوده است که نتایج محاسبات آن در جدول ۷ آمده است:

جدول ۷. فرضیات فرعی پژوهش را نشان می دهد

از دیدگاه مدیران			از دیدگاه شهروندان			عنوان	فرضیه
عدم تایید	میانگین	تایید	عدم تایید	میانگین	تایید		
*	۸۰/۲		*	۲,۶۸		بنظر می رسد مشارکت در سطح نامطلوب ارزیابی گردد.	H1
*	۱۷/۳		*	۲/۹۲		بنظر می رسد اثربخشی و کارایی در سطح نامطلوب ارزیابی گردد.	H2
*	۹۳/۲			۴۷/۲	*	بنظر می رسد شفافیت در سطح نامطلوب ارزیابی گردد.	H3
*	۲۴/۳			۴۷/۲	*	بنظر می رسد قانونمندی در سطح نامطلوب ارزیابی گردد.	H4
*	۴۸/۳		*	۵۹/۲		بنظر می رسد مسئولیت و پاسخگویی در سطح نامطلوب ارزیابی گردد.	H5
*	۷۵/۲		*	۹۰/۲		بنظر می رسد جهت گیری توافقی در سطح نامطلوب ارزیابی گردد.	H6
*	۳۰/۲		*	۷۲/۲		بنظر می رسد عدالت همه جانبه در سطح نامطلوب ارزیابی گردد.	H7

از دیدگاه مدیران		از دیدگاه شهروندان			عنوان	فرضیه
عدم تایید	میانگین	تایید	عدم تایید	میانگین		
*	۳.۰۲			۴۹/۲	*	H8 بنظر می رسد بینش راهبردی در سطح نامطلوب ارزیابی گردد

همچنانکه در جدول ملاحظه می شود از نظر شهروندان سه بعد حکمروایی خوب شهری یعنی شفافیت، قانونمندی و بینش راهبردی در نظام مدیریتی شهر جدید گلبهار در وضعیت نامطلوب هستند یعنی پایین تر از حد نسبی میانگین ۲/۵ تا ۳/۵ گزارش شده اند و ابعاد دیگر حکمروایی خوب شهری در محدوده نسبی میانگین و در حد متوسط می باشند. در مقابل، از دیدگاه مدیران تمامی ابعاد حکمروایی خوب در وضعیت متوسط و به بالا گزارش شده اند. عدم تایید فرضیه نشان دهنده همسو بودن با فرضیه اصلی پژوهش و عدم تایید هم بیانگر خلاف آن است.

تحلیل کیفی

اینک بمنظور تحلیل کیفی وضعیت شاخص های حکمروایی خوب شهری، نتایج حاصل از بررسی های بعمل آمده از ۱۰ نفر کارشناسان حوزه شهرهای جدید به شرح زیر می آید. یافته های حاصل از مصاحبه که اشاره به درک و تجربه مدیران و کارشناسان صاحب نظر از وضعیت شاخص های حکمروایی خوب شهری در شهر جدید گلبهار و موانع ارتقای آن در ساختار مدیریت شهری شهر جدید گلبهار در قالب طبقات توصیفی و ارایه راهکارها بررسی می شود.

مشارکت

یافته های کیفی حاصل از مصاحبه ها نشان می دهد که جایگاه مشارکت مردم در برنامه ریزی و مدیریت امور شهری بسیار مهم می نماید به طوری که موفقیت پروژه ها و برنامه های شهری به نقش مردم و نحوه دخالت آنها بستگی خواهد داشت و تعیین نیازها، خواستها

و اولویت بندی پروژه ها در ابعاد اجتماعی، فرهنگی و فضایی و ... با مشارکت مردم امکان پذیر است. جدول زیر وضعیت کیفی شاخص مشارکت را نشان می دهد.

جدول ۸. طبقات توصیفی و فضای نتیجه وضعیت مشارکت

افق بیرونی	افق درونی، عنصر ثابت (کانون توجه)	افق درونی، عنصر متغیر (اجزای کانون توجه)
مشارکت	فقدان انگیزه و عدم وجود حس تعلق مکانی شهروندان در شهر جدید گلبهار	مهاجرپذیر بودن شهر جدید گلبهار و عدم وجود شهروندان با سابقه زندگی طولانی
		عدم یکپارچگی قومی و حس ضعیف هویت شهری
		از هم گسیختگی روابط میان شهروندان و محله گرایی ضعیف
	عدم شفافیت قوانین و عدم اعتماد شهروندان به مسئولین در شهر جدید گلبهار	مستولان در تهیه و اجرای طرح های توسعه شهری و سایر پروژه ها مردم را نامحرم خود می دانند
		استفاده ایزاری مسئولین از مشارکت مردم و صوری بودن مشارکت
		عدم تمایل سرمایه گذاران بخش خصوصی و مردم برای انجام پروژه های شهری در نتیجه عدم اعتماد

براساس مصاحبه های صورت گرفته، وضعیت مشارکت؛ موانع و راهکارهای ارتقای آن در دو طبقه توصیفی دسته بندی و منظم شده است. در طبقات توصیفی بدست آمده اغلب مصاحبه شوندگان با بیان مفاهیم مختلف معتقد هستند که فقدان انگیزه و عدم وجود حس تعلق مکانی شهروندان و عدم شفافیت قوانین و عدم اعتماد شهروندان به مسئولین در شهر جدید گلبهار باعث گردیده است تا مشارکت در شهر جدید گلبهار ضعیف تا در سطح متوسط ارزیابی شود و این عامل تا حدودی مانع از مشارکت شهروندان نیز می شود.

اثربخشی و کارایی

جدول زیر وضعیت کیفی شاخص اثربخشی و کارایی را نشان می دهد.

جدول ۹. طبقات توصیفی و فضای نتیجه وضعیت اثربخشی و کارایی

افق بیرونی	افق درونی، عنصر ثابت (کانون توجه)	افق درونی، عنصر متغیر (اجزای کانون توجه)
اثربخشی و کارایی	نا کارآمدی و ناتوانی ساختارهای اداری و اجرایی و قانونی جدید گلبهار	فرایندها و نهادها به دلایل مختلف حمایت لازم برای به نتیجه رساندن پروژه های شهری را ندارند
		عدم وجود شفافیت لازم در قوانین موجود در شهرداری و یا.. در تصمیم گیری ها
		عدم شفافیت در دستگاه های اجرایی اعتماد شهروندان را به مجموعه های مدیریتی شهر و شهرداری از بین می برد
		فساد اداری و تخلفات اجرایی
تضاد منافع و موازی کاری ساختارهای اداری و اجرایی شهر جدید گلبهار	عدم استقرار نظام حکمروایی خوب در نظام مدیریتی شهر جدید گلبهار	اتلاف منابع، سرمایه و پول در پروژه مسکن مهر گلبهار
		عدم توسعه متوازن حقوق شهروندی و همچنین مدیریت یکپارچه شهری ضعیف

یافته های کیفی حاصل از مصاحبه ها نشان می دهد کلیه متخصصان مدیریت شهری در شهرهای جدید بیان کردند که یکی از موانع اصلی برای اثربخشی و کارایی طرح های شهری نا کارآمدی و ناتوانی ساختارهای اداری و اجرایی و قانونی هستند. به عبارتی مشارکت کنندگان معتقد بودند که فرایندها و نهادها به دلایل مختلف حمایت لازم برای به نتیجه رساندن پروژه های شهری را ندارند.

شفافیت

شفافیت هم به عنوان یکی از ابعاد دیگر حکمروایی خوب در برنامه ریزی و مدیریت امور شهری، بسیار مهم می نماید. به این دلیل که عدم شفافیت زمینه را برای بروز فساد فراهم می کند. جدول زیر وضعیت کیفی شاخص شفافیت را نشان می دهد.

جدول ۱۰. طبقات توصیفی و فضای نتیجه وضعیت شفافیت

افق بیرونی	افق درونی، عنصر ثابت (کانون توجه)	افق درونی، عنصر متغیر (اجزای کانون توجه)
شفافیت	نقش ساختارهای قانونی و سیاسی و اجرایی در عدم شفافیت در گلپهار	فرایندها و نهادها به دلایل مختلف شفاف عمل نمی کنند
		عدم وجود شفافیت لازم در قوانین موجود در شهرداری و یا، تصمیم گیری ها در سطح مدیران و بدون در نظرگیری رای و نظر مردم و مشارکت آنها صورت می پذیرد.
		عدم شفافیت در دستگاه های اجرایی اعتماد شهروندان را به مجموعه های مدیریتی شهر و شهرداری کاهش می دهد.
		از تبعات عدم شفافیت در دستگاه های اجرایی مدیریتی شهر جدید گلپهار مثل شهرداری، شرکت عمران و.. را می توان رفتارهای رانتی در مواردی نظیر کیفیت قوانین و ضعف حاکمیت قانون نام برد...
		عدم شفاف سازی از سطح کلان تا خرد در کشور
	ضعف نهادهای مشارکتی در عدم شفافیت در شهر جدید گلپهار	عدم آگاهی شهروندان از حقوق شهروندی خود و بی توجهی به آینده خود زمینه را برای پنهان کاری مسئولان فراهم می کند.
		عدم استقرار نظام حکمروایی خوب در نظام مدیریتی شهر جدید گلپهار زمینه های عدم شفافیت را فراهم می کند
		رسانه های گروهی مثل رادیو، تلویزیون، مطبوعات و اخیرا هم فضای مجازی در عدم شفافیت نقش دارند
		پنهان کاری مسئولین و ضعف انجمن های مردمی زمینه برای بروز فساد فراهم می آورد

همچنانکه در این جدول ملاحظه می شود کلیه متخصصان مدیریت شهری در شهرهای جدید بیان کردند که شفافیت در نهادهای مدیریتی شهر جدید گلپهار وضعیت مطلوبی ندارد و این معضل تنها گریبانگیر شهر گلپهار نیست. بلکه کل نظام اجرایی کشور با آن درگیر است به عبارتی مشارکت کنندگان معتقد بودند که یکی از دلایل عدم شفافیت، ساختارهای قانونی و اجرایی است.

قانونمندی

یافته های کیفی حاصل از مصاحبه ها نشان می دهد که قانونمداری یکی دیگر از ارکان مهم و اساسی حکمروایی خوب شهری است که عموماً به معنای خط مشی زندگی افراد و با هدف برقراری نظم و انضباط در جامعه تدوین می شود. بر حسب فعالیت ها در جامعه بخصوص در جوامع مدرن امروزی به حقوق اداری (حقوق و مقررات شهری و...) تجاری، کیفری و... تقسیم می شود. جدول زیر وضعیت کیفی شاخص قانونمندی را نشان می دهد.

جدول ۱۱. طبقات توصیفی و فضای نتیجه وضعیت قانونمندی

افق بیرونی	افق درونی، عنصر ثابت (کانون توجه)	افق درونی، عنصر متغیر (اجزای کانون توجه)
قانونمداری	عدم آگاهی کافی شهروندان با قوانین و مقررات در شهر جدید گلبهار	افراد باندازه کافی از قوانین آگاهی ندارند و این عدم آگاهی و ناآگاهی آنها نسبت به حقوق و قوانین شهری و غیره موجب سوء برداشت در آنها می شود.
		آگاهی ناکافی از قوانین نتیجه مقاومت شهروندان از پذیرش عمومی قانون است
		از تبعات عدم شفافیت در دستگاه های اجرایی مدیریتی شهر جدید گلبهار مثل شهرداری، شرکت عمران و... را می توان رفتارهای رانتی در مواردی نظیر کیفیت قوانین و ضعف حاکمیت قانون نام برد
	عدم پاسخگویی مناسب و بی اعتمادی شهروندان به قوانین در شهر جدید گلبهار	و قتی که ما در نهادهای اجرایی یک سیستم پاسخگویی مناسب نداشته باشیم، قانونمداری مردم کاهش پیدا می کند و احساس می کنند قوانین ناکارآمد هستند
		قانون باید بی طرف باشد و تمام اقشار جامعه را در بر گیرد
		بکارگیری برخی نیروهای غیر متخصص در مجموعه ادارات باعث شده است تا پاسخگویی و تکریم ارباب رجوع را کاهش دهد
		در نتیجه عدم پاسخگویی مناسب، بی اعتمادی رخ می دهد و بی اعتمادی قانون گریزی و بدبینی مردم را به دنبال دارد

با جمع بندی نظرات کارشناسان و متخصصین در حوزه شهرهای جدید در گلبهار این پژوهش به این نکته رسیده است که در بسیاری از موارد قانونمداری نتیجه آگاهی است و

مردم نقش اصلی در این سیستم را دارند. آنچه که در این سیستم مهم می‌نماید احقاق حقوق تمامی ذینفعان و تغییر موقعیت مردان سیاست و مسئولین اجرایی از حالت انحصار به متعامل و مشارکت جو است.

پاسخگویی و مسئولیت

براساس مشاهدات و مصاحبه‌های صورت گرفته از کارشناسان و مدیران و متخصصین شهرهای جدید، وضعیت پاسخگویی؛ موانع آن بررسی شده است. جدول زیر وضعیت کیفی شاخص پاسخگویی و مسئولیت پذیری را نشان می‌دهد.

جدول ۱۲. طبقات توصیفی و فضای نتیجه وضعیت پاسخگویی و مسئولیت پذیری

افق بیرونی	افق درونی، عنصر ثابت (کانون توجه)	افق درونی، عنصر متغیر (اجزای کانون توجه)
پاسخگویی و مسئولیت پذیری	فقدان شفافیت و قانون‌گریزی و نقش آن در کاهش پاسخگویی و مسئولیت در شهر جدید گلبهار	برخی مسئولین با قانون‌گریزی به سادگی از زیر بار مسئولیت‌های بزرگ‌شانه خالی کرده‌اند.
		از عوامل عمده مسئولیت‌گریزی مردم، قانون شکنی و سوءاستفاده برخی از مقام مسئولین دولتی و اجرایی است
		نظام اداری سالم نظامی پاسخگو و مسئولیت پذیر است و تمام پرسنل و نیروهای همکار وظایف خود را به نحو خوبی انجام می‌دهند، مسئولین همه به صورت شفاف عمل می‌کنند
	فقدان شایسته‌سالاری و فساد و نقش آن در کاهش پاسخگویی و مسئولیت در شهر جدید گلبهار	پاسخگویی از تبعات شفافیت و قانونمداری است و دلیل ضعف این سیستم در ادارات، نهادینه نشدن فرهنگ پرسشگری در کشور است
		عدم شایسته‌سالاری در استخدام‌ها و ورود برخی افراد غیر متخصص به پست‌های خدمت‌رسان و محدود کردن بخش‌های خصوصی اقتصادی و... زمینه را برای کاهش پاسخگویی در دستگاه‌های خدمتی شهرها و در نتیجه ضعف سیستم پاسخگویی فراهم می‌کنند
		کاهش فرهنگ پاسخگویی
		عدم وجود رسانه‌ها و مطبوعات مستقل در راستای شفاف‌سازی عملکرد مسئولین

آنچه که از ابعاد حکمروایی خوب شهری تاکنون دریافت می شود این است که یک رابطه متقابل و چندسویه ای بین تمام آنها برقرار است؛ بگونه ای که ضعف در هر کدام از آنها تأثیرش را در دیگر ابعاد می گذارد. ضعف در شفافیت تأثیرش را در قانونمداری می گذارد و قانون گریزی زمینه ای برای عدم پاسخگویی فراهم می کند و پاسخگویی از ارکان اصلی احساس رضایتمندی افراد است و از عواملی که می تواند آن را نتیجه بخش نسازد عدم تخصص گرایی و شایسته سالاری در دستگاه های اداری است.

جهت گیری توافقی

یافته های کیفی حاصل از مصاحبه ها نشان می دهد که لازمه اعمال مدیریت صحیح در شهرها و کلانشهرها، داشتن نگاهی جامع و علمی به مسائل است. لازمه موفقیت نهادهای مدیریتی شهر عدم تکروری در امور و تصمیم گیری ها و بها دادن به خرد جمعی است. تصمیم های خردمندانه هم بر پایه خرد جمعی، مشورت و استفاده از دانش، هوش، حافظه و خرد دیگران گرفته می شود. جدول زیر وضعیت کیفی شاخص جهت گیری توافقی را نشان می دهد.

جدول ۱۳. طبقات توصیفی و فضای نتیجه وضعیت جهت گیری توافقی

افق بیرونی	افق درونی، عنصر ثابت (کانون توجه)	افق درونی، عنصر متغیر (اجزای کانون توجه)
جهت گیری توافقی	لزوم هماهنگی میان نهادهای مدیریتی شهر در تهیه طرح های توسعه شهری در شهر جدید گلبهار	شهر جدید گلبهار بدلیل شرایط خاص خود یک نسخه از قبل پیچیده ای بوده است. بدون مشورت خواهی از شهرداری و شورا(از قبل وجود نداشته است) توسط شرکت عمران ساخت و سازها شروع شده است.
		نقطه مقابل وحدت نظر در مدیریت شهری، پراکندگی در آرا و نظرات در اداره شهر است و معمولاً شهرهایی که توسط نهادهای مختلف اداره می شوند مثل شهر جدید گلبهار که هم شرکت عمران و هم شهرداری و... در اداره آن دخیل هستند
		تفکیک وظایف سیاستگذاری و برنامه ریزی و همچنین نظارت و اجرا در پاره ای از مواقع اتفاق نیفتاده است و این از عوامل اصلی بر سر راه جهت گیری توافقی و روند مدیریت یکپارچه شهری است

افق افق درونی، عنصر ثابت (کانون توجه)	افق بیرونی
افق درونی، عنصر متغیر (اجزای کانون توجه)	
اجماع نظر کار ساده ای نیست. آنچه که کار جهت گیری توافقی را در نهادها مدیریتی شهر جدید گلبهار سخت و دشوار می نماید وجود چندین طرف با مواضع گوناگون مثل شهرداری، شرکت عمران، بخشداری و... است	
جهت گیری توافقی در نهادهای مدیریتی شهر جدید گلبهار بدون در نظرگیری انجمن های محلی در شهر و شورای یاری های محلات شهر کاری سخت و دشوار است	لزوم اعتماد به شهروندان و تقویت انجمن ها ی محلی در راستای خرد جمعی در شهر جدید گلبهار
باید اعتماد را در ابعاد اجتماعی و نهادی در شهر جدید گلبهار تقویت کنیم که متاسفانه در این زمینه هنوز ضعف هایی دیده می شود	
متاسفانه در اداره شهرهای کشور ما هنوز موازی کاری و بروکراسی پیچیده داریم که این باعث سردرگمی شهروندان شده است. شهروندان با دیدن این معضلات کمتر به نهادها اعتماد می کنند.	

در نتیجه باید گفت، جهت گیری توافقی از تبعات یک نظام با مدیریت یکپارچه شهری در یک حکومت با حکمروایی خوب است که برآیند آن عملکرد مناسب دستگاه های اجرایی و مدیریتی و بهره وری بالای طرح های توسعه شهری است، به این دلیل که عدم اجماع در خرد جمعی زمینه را برای بروز فساد و بی اعتمادی نسبت به قوانین فراهم می کند.

عدالت محوری

یافته های کیفی حاصل از مصاحبه ها نشان می دهد که مدیران شهری و کارشناسان برنامه ریزی شهری باید ملاحظیات عدالتی را در تمام برنامه ها و طرح های توسعه شهری در شهرها و کلانشهرهای بزرگ کشور در نظر بگیرند و نگاه عدالتی باید از وظایف غیر قابل انکار آنها باشد. جدول زیر وضعیت کیفی شاخص عدالت را نشان می دهد.

جدول ۱۴. طبقات توصیفی و فضای نتیجه وضعیت عدالت محوری

افق بیرونی	افق درونی، عنصر ثابت (کانون توجه)	افق درونی، عنصر متغیر (اجزای کانون توجه)	
عدالت محوری	احساس تبعیض در توزیع امکانات و خدمات شهری در شهر جدید گلبهار	شهروندان از عدم وجود برخی از امکانات پایه ای و مهم گلایه مند هستند حتی مسبب اصلی را نهادهای مدیریتی خود شهر گلبهار نمی دانند بلکه دولت می دانند	
		احساس تبعیض در توزیع امکانات و خدمات شهری مثل بیمارستان و ...	
		با افزایش پیچیدگی مسایل در شهر جدید گلبهار، متاسفانه امکان اداره امور انفرادی و آمرانه فراهم شده است	
	لزوم بازبینی طرح های جامع و تفصیلی شهر جدید گلبهار در راستای عدالت محوری	برنامه ریزی شهری در قالب علم جغرافیا سعی بر آن دارد که محیط زیست مناسبی را جهت زندگی در شهرها فراهم آورد و در این مسیر سعی بر آن دارد تا نحوه توزیع امکانات و خدمات شهری را تحلیل فضایی نماید	برای اینکه عدالت شهری برقرار شود باید طرح های توسعه شهر جدید گلبهار به روز شود و بازبینی انجام شود .
			در واقعیت اکنون بعد از گذشت چندین سال این شهر نتوانسته به اهداف اصلی خود دست یابد و رشد جمعیتی آن نسبت به چشم انداز آینده خود بسیار محدود است
			در شهر جدید گلبهار نیاز به یک سیستم مدیریتی قدرتمند محلی است که بتواند با دیدگاه عقلایی و تکیه بر تیم مشورتی قوی طرح ها و پروژه هایی که از قبل برای توسعه شهر در نظر گرفته اند را به چالش بکشد

همچنانکه جدول نشان می دهد عدالت فضایی و عدالت اجتماعی در شهرها تامین منافع تمام شهروندان از طریق گسترش منابع و امکانات در تمام سطح شهر بدون هر گونه تبعیض است و طرح های توسعه شهری ابزاری هستند که توسط دولت های ملی و محلی به منظور هماهنگی در گسترش و توسعه شهرها تهیه می شوند.

پیش راهبردی

آنچه که امروزه به عنوان هدف نهایی اکثر طرح ها و برنامه های توسعه شهری در دنیا مطرح می گردد ارتقای وضعیت کیفیت زندگی شهری است و این مسئله حیاتی در طرح ها و

چشم انداز های بلند مدت از رهگذر بینش راهبردی و استراتژیک نهادهای مدیریتی شهرها گنجانده می شود.

جدول ۱۵. طبقات توصیفی و فضای نتیجه وضعیت بینش راهبردی

افق بیرونی	افق درونی، عنصر ثابت (کانون توجه)	افق درونی، عنصر متغیر (اجزای کانون توجه)
بینش راهبردی	روزمره گی شدن تصمیم گیری ها و برنامه های توسعه شهر جدید گلبهار	در اکثر شهرهای ایران منجمله گلبهار طرح ها و برنامه ها توسعه شهری دچار روزمرگی شده اند یعنی فقط بحث التیام موقت به معضلات شهری است
		شهر گلبهار برای حل معضلات شهری کلانشهر مشهد بوجود آمد و هنوز هم آنچنان که باید نتوانست باری از دوش کلانشهر مشهد بردارد
		شهر جدید گلبهار هم که بر اساس طرح جامع شهری که در سال های ۷۲-۷۴ مهران توسعه خود را ایجاد کرده است که اغلب فاقد بینش راهبردی درست بوده است
		متاسفانه گذر زمان کارایی طرح ها را از بین می برد و نیاز به بینش راهبردی دارند
	عدم ثبات مدیریتی باعث ضعف بینش راهبردی در نهادها	بمنظور اجرای بازنگری طرح های توسعه شهر ابتدا باید شرایط و زیرساخت های آن فراهم شود و نکات مبهم آن برطرف گردد و با یک بینش باز و راهبردی چشم انداز توسعه شهر را روشن نمود
		عدم ثبات مدیریت در منطقه گلبهار در بسیاری موارد موجب ناتمام ماندن فرایندها و طرح های بلندمدت توسعه ای در محل و عدم رفع محرومیت در محلات شهر می گردد

یافته های کیفی حاصل از مصاحبه ها نشان می دهد که در واقع، پیگیری برنامه های درازمدت به طور پیوسته و حاکم بودن تفکر و برنامه ریزی استراتژیک در نهادهای مدیریتی و اجرایی شهرها منوط بر این است که عمر مدیریتی این نهادها بسیار کوتاه نباشد و با بستر سازی لازم جهت اعتمادسازی مردم به مجموعه مدیریتی شهر آنها را نیز در همفکری در تهیه طرح های استراتژیک شهر دعوت نمود. چرا که استفاده کنندگان نهایی از طرح ها و برنامه های شهر همانا مردم هستند.

۶. نتیجه گیری و پیشنهادها

بنا بر هدف پژوهش که تحلیل جایگاه حکمروایی خوب شهری با تلفیق روش های کمی و کیفی در شهر جدید گلبهار است؛ یافته ها نشان می دهد، وضعیت کلی شاخص های حکمروایی در وضعیت ضعیف تا متوسط ارزیابی می شود. با این توضیح که از نظر شهروندان و مدیران شاخص مشارکت با تحلیل کمی در محدوده متوسط است. در این خصوص تحلیل کیفی نیز نشان می دهد در حوزه مشارکت، فقدان انگیزه و عدم وجود حس تعلق مکانی شهروندان و عدم شفافیت قوانین و عدم اعتماد شهروندان به مسئولین در شهر جدید گلبهار باعث گردیده است تا مشارکت در شهر جدید گلبهار ضعیف تا در سطح متوسط ارزیابی شود. همچنین شاخص اثربخشی و کارایی به حد مطلوب نرسیده است و در وضعیت متوسط می باشد. یافته های کیفی موید این مطلب بوده و نشان می دهد که فرایندها و نهادها به دلایل مختلف حمایت لازم برای به نتیجه رساندن پروژه های شهری را ندارند و مسئولان در تهیه و اجرای طرح های توسعه شهری و سایر پروژه ها مردم را نامحرم خود می دانند که باعث عدم توسعه متوازن حقوق شهروندی و همچنین مدیریت یکپارچه شهری ضعیف گردیده است. شفافیت هم به عنوان یکی از ابعاد دیگر حکمروایی خوب در برنامه ریزی و مدیریت امور شهری در وضعیت نامطلوب گزارش شده است. از نگاه کیفی یکی از دلایل عدم شفافیت خود ساختارهای قانونی و اجرایی است. از دیدگاه کمی قانونمندی نیز در وضعیت نامطلوب گزارش شده است و تحلیل های کیفی هم نشان می دهد که عدم آگاهی کافی شهروندان با قوانین و مقررات و عدم پاسخگویی مناسب و بی اعتمادی شهروندان به قوانین در شهر جدید گلبهار در عدم مطلوبیت وضعیت قانونمندی نقش دارند. پاسخگویی و مسئولیت پذیری نیز از نگاه شهروندان و مدیران در حد متوسط ارزیابی شده است و دلیل آن از نگاه کیفی فقدان شفافیت و قانون گریزی در شهر جدید گلبهار و فقدان شایسته سالاری و فساد و نقش آن در کاهش پاسخگویی و مسئولیت گزارش شده است. جهت گیری توافقی که لازمه موفقیت نهادهای مدیریتی شهر است از نظر شهروندان و مدیران در وضعیت متوسطی است و به حد مطلوب نرسیده است. در این راستا تحلیل های کیفی آن را تایید نموده و نشان می دهد لزوم هماهنگی میان نهادهای مدیریتی شهر در تهیه طرح های توسعه شهری در شهر

جدید گلبهار و لزوم اعتماد به شهروندان و تقویت انجمن های محلی در راستای خرد جمعی برای رسیدن به وضعیت مطلوب باید فراهم شود. بر اساس تحلیل های کمی، عدالت محوری هم در حالت مطلوب نبوده است. تحلیل های کیفی در این خصوص نشان می دهد شهروندان از عدم وجود برخی از امکانات پایه ای و مهم گلابه مند هستند حتی مسبب اصلی را نهادهای مدیریتی خود شهر گلبهار نمی دانند بلکه در برخی موارد دولت می دانند و در شهر جدید گلبهار نیاز به یک سیستم مدیریتی قدرتمند محلی است که بتواند با دیدگاه عقلایی و تکیه بر تیم مشورتی قوی طرح ها و پروژه هایی که از قبل برای توسعه شهر در نظر گرفته اند را به چالش بکشد.

در جمع بندی از مباحث پژوهش باید گفت، شاخص های ۸ گانه حکمروایی خوب شهری مورد سنجش قرار گرفت که بر این اساس از میان تمام ابعاد حکمروایی خوب شهری شاخص *قانونمندی* بیشترین میانگین را با عدد ۳,۴۷ کسب کرده است. در مقابل، ابعاد شفافیت و مسئولیت پذیری میانگین یکسانی را با عدد ۲,۴۷ کسب کرده اند که کمترین میزان نسبت به سایر ابعاد است. از نظر کارشناسان، بعد مشارکت نسبت به سایر ابعاد میانگین ۲,۶۸ و بعد جهت گیری توافقی با اندکی اختلاف با میانگین ۲,۷۵ را گزارش می دهد در وضعیت موجود رتبه کمی را دارا هستند که نشان می دهد کارشناسان شهری این دو بعد را در حکمروایی خوب شهری نظام مدیریتی شهر جدید گلبهار را کمتر مدنظر خود دارند. در مقابل، بعد عدالت همه جانبه با میانگین ۳,۲۹، مسولیت پذیری و قانونمندی با میانگین ۳,۲۴ بیشترین میانگین را در مقوله حکمروایی خوب شهری کسب کرده اند. در ادامه فرضیه پژوهش مبنی بر نامطلوب بودن وضعیت شاخص های حکمروایی خوب شهری از دیدگاه شهروندان و کارشناسان در شهر جدید گلبهار مورد آزمون قرار گرفت که نتایج تحلیل های کمی نشان می دهد که بسیاری از شاخص ها در سطح متوسط و برخی شاخص ها نامطلوب می باشند. بنابراین بطور کلی فرضیه پژوهش تایید می گردد.

در ادامه روند پژوهش نتایج تحلیل کیفی مفاهیم حکمروایی خوب شهری در قالب طبقات توصیفی بصورت جدول ارائه گردید و می توان نتیجه گرفت عمده نقص و نارسایی هایی که ابعاد حکمروایی در نظام مدیریتی شهر جدید گلبهار با آن دست به گریبان هستند؛ فقدان

انگیزه و عدم وجود حس تعلق مکانی شهروندان، عدم شفافیت قوانین و عدم اعتماد شهروندان به مسئولین، نا کارآمدی و ناتوانی ساختارهای اداری و اجرایی و قانونی، تضاد منافع و موازی کاری ساختارهای اداری و اجرایی، عدم آگاهی کافی شهروندان با قوانین و مقررات، فقدان شایسته سالاری و نقش آن در کاهش پاسخگویی، روزمره گی شدن تصمیم گیری ها و برنامه های توسعه شهر و... می باشند. در زمینه بررسی وضعیت شاخص های حکمروایی خوب شهری تحقیقات دیگری نیز در ایران انجام شده است که نتایج آن همسو با یافته های پژوهش حاضر است. بعنوان مثال، موحد و سایر همکاران مقاله ای تحت عنوان "بررسی حکمروایی خوب شهری در محله های شهری (مورد مطالعه منطقه ۱۹ شهرداری تهران)" در سال ۱۳۹۳ انجام داده اند و نتایج حاصله از پژوهش بر پایه مدل تاپسیس و آزمون های آماری حاکی از آن است که تنها ۲۴ درصد از محله ها دارای وضعیت حکمروایی خوب می باشند. هم چنین یافته های تحقیق نشان می دهد که با توجه به آزمون $T-TEST$ متغیر حکمروایی خوب شهری مقدار $۱۹/۸۶۴۵$ - از سطح متوسط میانگین ها پائین تر بوده و این موضوع نیز نشان می دهد که در محله های نمونه سطح حکمروایی خوب در حد مناسبی نیست. همچنین در این زمینه تحقیق دیگری توسط حسینی تحت عنوان "تحلیل شاخص های حکمروایی خوب شهری با تأکید بر نظرات شهروندان و مدیران در تربت حیدریه در سال ۱۳۹۵" انجام شده است. یافته های تحقیق گویای آن است که امتیاز کلی شاخص حکمروایی از نظر شهروندان برابر با $۱/۹۸$ و از نظر کارشناسان برابر با $۲/۳۵$ می باشد که گویای وضعیت نامطلوب حکمروایی شهری از نظر هر دو گروه می باشد.

بطورکلی، موانع مهم عدم موفقیت شهر جدید گلبهار را می توان پیش بینی های نادرست جمعیتی، نبود زیرساخت های مناسب، نارضایتی شهروندان و نبود میل ماندگاری در شهر، نبود روابط منسجم اجتماعی و حس همسایگی میان شهروندان، شاخص های نامناسب کیفیت زندگی دانست.

در راستای ارتقای وضعیت حکمرانی خوب شهری در شهر جدید گلبهار راهکارهای زیر

پیشنهاد می شود:

- ۱- ایجاد و اجرای مدیریت یکپارچه شهری و هماهنگ سازی بین سازمان های درگیر در مدیریت و خدمت رسانی به شهر جدید گلبهار که این مهم در گرو استقرار خرد جمعی در سیستم مدیریت شهری است؛
- ۲- تقویت نقش گروه های محلی و سمن ها در شهر جدید گلبهار در راستای پذیرش و فرصت دهی به شهروندان به مشارکت در سرنوشت خود؛
- ۳- پرهیز از موازی کاری سازمان ها و نهادهای مدیریتی و خدمت رسان به شهروندان شهر جدید گلبهار و حل کردن اختلاف بین آنها و شفاف سازی وظایف آنها؛ ایجاد همکاری متقابل بین شهرداری و شرکت عمران شهر جدید گلبهار؛
- ۴- توجه به صنعت گردشگری به عنوان صنعتی پویا، پاک، زاینده و با قدرت اشتغال زایی بالا؛ به گونه ای که اکثر شهروندان شهر جدید گلبهار دلیل اصلی مهاجرت خود به این شهر جدید را هوای پاک این منطقه و سکوت و آرامش این شهر دانسته اند.
- ۵- پیگیری دوباره مسکن مهر و ساختن مسکن ها در شهر جدید گلبهار با پیمان کاران با وجدان؛
- ۶- فراهم کردن بستر برای استقرار نظام حکمروایی خوب شهری به گونه ای که سه نهاد مردمی (گروه های محلی)، اقتصادی (بازار و بخش خصوصی) و سیاسی (دولت) در همکاری متقابل با هم بصورت شفاف عمل کنند؛
- ۷- لزوم اهمیت به برنامه ریزی های مشارکتی و درک اهمیت نقش مشارکت شهروندان در برنامه ریزی های صورت گرفته و تشکیل گروه های همفکر و همکار در شهر جدید گلبهار.

کتابنامه

۱. آریان، ع. (۱۳۸۹). معرفی روش تحقیق کیفی - نظریه مبنایی. علوم اجتماعی (۲۵)، ۸۶-۹۵.
۲. ابراهیم زاده، ع، و رهنما، م، و نگهبان مروی، م. (۱۳۸۴). تحلیلی بر ضرورت شکل گیری و نقش شهر جدید گلبهار در تمرکززدایی از مادر شهر مشهد، مجله علمی- پژوهشی صفا، ۱(۴)، ۲۳-۴۵.

۳. ابراهیم زاده، ع، زارع، م، اسماعیل زاده، ه. (۱۳۹۰). بررسی نقش و اهمیت سرمایه اجتماعی در پویایی اقتصاد شهری با تأکید بر حکمروایی خوب شهری، نمونه مورد مطالعه: کلان شهر زاهدان، اولین کنفرانس اقتصاد شهری ایران، دانشگاه فردوسی مشهد، ۲-۳ آذر.
۴. برک پور، ن. (۱۳۸۶). حکمروایی خوب شهری و نظام اداره شهرها در ایران، مجموعه مقالات کنفرانس برنامه ریزی و مدیریت شهری، ۵۱۷-۴۹۱.
۵. برک پور، ن، و اسدی، ا. (۱۳۸۸). مدیریت و حکمروایی شهری، انتشارات دانشگاه هنر.
۶. بنخیری، ص. (۱۳۸۲). تحلیلی از توزیع درآمد با استفاده از روش پارامتریک، (تهران: وزارت امور اقتصادی و دارایی)، ص ۷۹.
۷. بازرگان هرندی، ع. (۱۳۸۷). روش تحقیق آمیخته: رویکردی برتر برای مطالعات مدیریت، نشریه دانش مدیریت، ۲۱(۸۱)، ۳۶-۱۹.
۸. تقوایی، ع، تاجدار، ر. (۱۳۸۸). درآمدی بر حکمروایی خوب شهری در رویکردی تحلیلی، فصلنامه مدیریت شهری، (۲۳)، ۴۱-۵۷.
۹. حکیمی، محمد رضا، «حقوق و عدالت»، نقد و نظر، بهار و تابستان، ۱۳۷۶، ش ۲ و ۳، ص ۴۴.
۱۰. خمر، غ. (۱۳۹۰). اصول و مبانی جغرافیای شهری، چاپ سوم، تهران، نشر قومس.
۱۱. رحمانی، م. (۱۳۹۱). کلان شهر ویژگی ها و مفاهیم، تهران، انتشارات امید انقلاب.
۱۲. سیفالدینی، ف، نادری مایوان، ر، احمدی، م، زارعی، م. (۱۳۹۷). تحلیل مشارکت شهروندی و رابطه آن با تکالیف و رضایتمندی شهروندان در شهر جدید گلپهار (با تأکید بر مشارکت در کاربری اراضی)، فصلنامه شهر پایدار، ۱(۳)، ۳۵-۴۹.
۱۳. شکویی، ح. (۱۳۹۱). دیدگاه های نو در جغرافیای شهری، چاپ پانزدهم، تهران، انتشارات سمت، جلد یکم.
۱۴. شکویی، ح. (۱۳۹۲). جغرافیای اجتماعی شهرها - اکولوژی اجتماعی شهر، چاپ هفتم، تهران، انتشارات جهاد دانشگاهی.
۱۵. صفایی پور، م، امانپور، س، نادری چگنی، ز. (۱۳۹۲). ارزیابی و تحلیل میزان تحقق پذیری حکمرانی خوب شهری در شهر خرم آباد، فصلنامه جغرافیا و برنامه ریزی شهری چشم انداز زاگرس، ۵(۱۷)، ۱۳-۲۴.
۱۶. کاظمیان، غ. (۱۳۷۳). طراحی سیستم مدیریت شهری مناسب شهرهای ایران، پایان نامه کارشناسی ارشد برنامه ریزی شهری و منطقه ای، دانشگاه شهید بهشتی، تهران.

۱۷. کاظمی دارافشانی، ا و شفیعی، ز. (۱۳۹۴). بررسی عملکرد شهرداری ها از دیدگاه حکمروایی خوب شهری نمونه مورد مطالعه: شهر جدید فولادشهر، کنفرانس بین المللی دستاوردهای نوین در مهندسی عمران، معماری، محیط زیست و مدیریت شهری، تهران، موسسه مدیران ایده پرداز پایتخت ویرا.

۱۸. کاظمی، م. (۱۳۸۶). مدیریت گردشگری، چاپ اول، نشر وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تهران.
 ۱۹. مرکز آمار ایران. (۱۳۸۵). گزیده نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن.
 ۲۰. مرکز آمار ایران. (۱۳۹۵). گزیده نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن.
 ۲۱. مرکز سکونت‌گاه‌های انسانی سازمان ملل متحد (هابیتات). (۲۰۰۱). شهرها در فرایند جهانی شدن، گزارش جهانی سکونت‌گاه‌های انسانی، ترجمه رضا پورخردمند و دیگران، مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران، چاپ اول.

۲۲. مهندسین مشاور مهرازان. (۱۳۷۷). طرح تفصیلی شهر جدید گلپه‌هار، مرحله اول، گزارش مطالعات برنامه‌ریزی و طراحی، وزارت مسکن و شهرسازی، جلد اول.

۲۳. موحد، ع، کامرودی، م، ساسان پور، ف، قاسمی کفرودی، س. (۱۳۹۳). بررسی حکمروایی خوب شهری در محله‌های شهری (مورد مطالعه منطقه ۱۹ شهرداری تهران)، فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی شهری، ۲(۷)، ۱۷۶-۱۴۷.

24. Pierre, J. (2005)., Comparative Urban Governance: Uncovering Complex Causalities, *Urban Affairs Review* 2005 40: 446, <http://uar.sagepub.com/content/40/4/446>.
25. UN-Habitat. (2001). Tools to Support Participatory Urban Decision Making. Nairobi <http://www.unhabitat.org/pmss/listItemDetails.aspx?publication>.
26. Stewart K. (2006). Designing good urban governance indicators: the importance of citizen participation and its evaluation in Greater Vancouver, *Cities*, Vol.23, No.3, PP:196-204.